

Hallintovaliokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksista Euroopan aluekehitysrahaston, mukaan lukien Euroopan alueellinen yhteistyö (Interreg), koheesiorahaston ja Euroopan sosiaalirahaston perustamisesta osana kansallista ja alueellista kumppanuussuunnitelmaa sekä aluekehityksen ja laadukkaisiin työpaikkoihin, osaamiseen ja sosiaaliseen osallisuuteen vuosiksi 2028–2034 myönnettävän unionin täytäntöönpanoedellytyksistä (koheesiopolitiikan asetusehdotukset 2028–2034)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksista Euroopan aluekehitysrahaston, mukaan lukien Euroopan alueellinen yhteistyö (Interreg), koheesiorahaston ja Euroopan sosiaalirahaston perustamisesta osana kansallista ja alueellista kumppanuussuunnitelmaa sekä aluekehityksen ja laadukkaisiin työpaikkoihin, osaamiseen ja sosiaaliseen osallisuuteen vuosiksi 2028–2034 myönnettävän unionin täytäntöönpanoedellytyksistä (koheesiopolitiikan asetusehdotukset 2028–2034) (U 70/2025 vp): Asia on saapunut hallintovaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava suurelle valiokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- erityisasiantuntija Eliisa Hujala, työ- ja elinkeinoministeriö
- budjettineuvos Vesa Kulmala, valtiovarainministeriö
- kehittämisspäälikkö Annukka Mäkinen, Suomen Kuntaliitto

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Keski-Pohjanmaan liitto
- Lapin liitto
- Pohjois-Karjalan maakuntaliitto
- Varsinais-Suomen liitto
- Kuutoskaupungit (kuusi suurinta kaupunkia)
- Merenkurkun neuvosto

Viitetiedot

HaVL 27/2025 vp

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotus

Monivuotisen rahoituskehusehdotuksen yhteydessä komissio on antanut useita sektorikohtaisia lainsäädäntöehdotuksia, joihin kuuluvat myös Euroopan aluekehitysrahastoa (EAKR) ja koheesiorahastoa sekä Euroopan sosiaalirahastoa (ESR) koskevat asetusehdotukset. Ehdotukset ovat osa sektoriasetusten, kumppanuusasetuksen (NRPP) ja tuloksellisuusasetuksen muodostamaa kokonaisuutta. Ehdotukset täydentävät NRPP-asetuksen sisältöä ja täsmentävät niiden erityisedellytyksiä.

Komission EAKR- ja koheesiorahastoasetusehdotuksen tavoitteena olisi puuttua alueelliseen epätasapainoon ja edistää kehityksessä jälkeen jääneiden alueiden kehitystä (SEUT-sopimuksen 176 artikla) tukemalla uudistuksia ja investoimalla kaikkien EU:n alueiden ja kuntien sosiaaliseen ja taloudelliseen kehitykseen sekä tehostamalla alueellista yhteistyötä (erityisesti Interreg-suunnitelman avulla). Koheesiorahaston tavoitteena olisi tukea ympäristö- ja liikennealan investointeja ja uudistuksia jäsenvaltioissa, joiden BKT asukasta kohden on alhaisempi (177 artikla).

Komission ehdotuksen mukaan Euroopan sosiaalirahasto osana NRPP-rahastoa (jäljempänä ESR) perustettaisiin pääasialliseksi välineeksi, jolla investoidaan ihmisiin ja heidän tulevaisuuteensa sekä varautumiseen Euroopassa. Ehdotuksessa otettaisiin huomioon nykyinen sosiaalinen ja taloudellinen tilanne ja esitetään konkreettisia vastauksia eurooppalaisten vaatimuksiin sosiaalisemmasta Euroopasta ja ihmisiin tehtävien investointien lisäämisestä Euroopan unionissa.

Valtioneuvoston kanta

Suomen ensivaiheen kantoja komission ehdotukseen EU:n seuraavaksi rahoituskehukseksi vuosille 2028—2034 on muodostettu selvityksessä E 73/2025 vp, jossa todetaan muun muassa seuraavasti:

Komission ehdottama kokonaistaso on liian korkea. Hallitusohjelman mukaisesti Suomi katsoo, että EU-budjetin taso tulee säilyttää kohtuullisena välttämällä Suomen nettomaksusuuden kasvua. Suomi pitää tärkeänä, että tulevaa rahoituskehystä tarkastellaan yhtenä kokonaisuutena.

Suomi pitää välttämättömänä EU-rahoituksen painopisteiden priorisointia ja korostaa Suomen tavoitteiden arviointia kokonaisvaltaisesti ja strategisesti. On välttämätöntä löytää taso, joka ei kasvattaisi maksutaakkaamme kohtuuttomasti, mutta mahdollistaisi keskeiset painotukset, kuten puolustuksen ja kilpailukyvyn vahvistamisen, ja turvaisi merkittävimpiä saantojamme, kuten maatalouden rahoituksen.

Komission esittämät rahoituskehusehdotuksen yleiset painopisteet ovat kannatettavia ja yhdensuuntaisia Suomen EU-avaintavoitteiden kanssa. Suomi korostaa rahoituksen kohdentamista nykyistä vahvemmin keskeisimpiin poliittisiin prioriteetteihin kuten puolustuksen ja kilpailukyvyn vahvistamiseen.

Valiokunnan lausunto HaVL 2/2026 vp

Eri rahastoista laadittava yksi kansallinen suunnitelma voi edistää synergiaetujen saavuttamista eri politiikkatoimien kesken. Kansalliseen suunnitelmaan liittyvien lukuisien yksityiskohtien tarkoituksenmukaisuutta ja vaikutuksia tulee selvittää ja arvioida tarkemmin viimeistään varsinaisten säädösehdotusten käsittelyn yhteydessä.

Suomen keskeinen neuvottelutavoite on, että NRP-ohjelman sisällä riittävä joustavuus rahoituksen toimeenpanossa varmistettaisiin.

Suomi korostaa vakiintuneesti kansallisen osarahoituksen merkitystä EU-toimissa.

Ennallistamistoimiin liittyen Suomi korostaa mahdollisuutta hyödyntää laaja-alaisesti eri välineitä ennallistamistoimien rahoitukseen.

Komission esittämä koheesiorahoituksen määrän vähentäminen olisi Suomen ennakko vaikuttamistavoitteiden mukaista, sillä alueellisen koheesio edetessä tarve EU:n yhteiselle koheesiorahoitukselle vähenee.

Suomi pitää keskeisenä, että rahoituskehyksessä huomioidaan Suomen itäisten ulkoraja-alueiden erityistilanne johtuen muuttuneesta turvallisuusympäristöstä ja sen välillisesti aiheuttamista sosioekonomisista haasteista.

Suomelle on keskeistä varmistaa, että komission ehdotuksessaan Suomelle esittämä rahoitusosuus sisäasioiden rahastoihin turvataan ja että sen toimeenpano olisi joustavaa ja raja-alueiden elinvoimaa tukevaa.

NRP-rahastoon sisältyvän rahoituksen osalta olisi tarpeen selvittää, mitä rahoituksen joustavalla käytöllä ja rahoituksen käytöllä eri asetusehdotuksissa asetettuihin tavoitteisiin tarkoitetaan.

Kokonaisturvallisuuden näkökulmasta Suomelle on keskeistä korostaa kaksikäyttö- ja puolustuslottuvuutta sekä alueiden elinvoimaa osana tulevan koheesiopolitiikan toimia.

Suomi korostaa jäsenvaltioiden ja unionin välistä toimivallan jakoa EU:n koheesiopolitiikan uudistamisessa eikä siten pidä perusteltuna asumispolitiikkaan tai kansalliseen sosiaaliturvaan liittyvien kysymysten kytkemistä siihen.

Suomi katsoo, että Suomen liittymissopimukseen perustuva, vakavista ja pysyivistä haitoista kärsivien pohjoisten harvaan asuttujen alueiden NSPA-erityisrahoitus tulisi turvata myös jatkossa.

Suomi korostaa jäsenvaltion ja unionin välistä toimivallan jakoa EU:n koheesiopolitiikan uudistamisessa eikä siten pidä perusteltuna asumispolitiikkaan tai kansalliseen sosiaaliturvaan liittyvien kysymysten kytkemistä siihen.

Suomi katsoo, että rahoituskehyksellä tulisi jatkossakin tukea EU:n ilmastotavoitteiden saavuttamista komission esityksen mukaisesti.

Valiokunnan lausunto HaVL 2/2026 vp

Suomi tukee komission rahoituskehys ehdotuksen lähtökohtaa edistää sukupuolten tasa-arvoa.

Kokonaisuudesta

Valtioneuvosto tarkastelee komission ehdotuksen yksityiskohtia osana rahoituskehysten kokonaisuutta ja tarkentaa kantaansa neuvottelujen edetessä. Suomen lopulliset kannat muodostetaan neuvottelujen loppuvaiheessa muodostumassa olevan kokonaisuuden perusteella Suomen kokonaisuuden huomioon.

Komission ehdotusten rahoituksen mitoitukseen otetaan kantaa erikseen osana rahoituskehysneuvottelujen kokonaisuutta.

Lisäksi Suomen kantoja komission ehdotukseen kumppanuusrahastoasetuksesta on muodostettu kyseistä asetusta koskevassa valtioneuvoston kirjelmässä.

Valtioneuvosto toteaa, että kumppanuusrahastoasetuksen ja siihen liittyvien sektorikohtaisten asetusehdotusten tulisi muodostaa mahdollisimman johdonmukainen ja hallinnollisesti selkeä kokonaisuus.

Valtioneuvosto pitää neuvottelujen tässä vaiheessa tarkoituksenmukaisena tiettyä joustavuutta sen suhteen, säänneltäisiinkö joistakin yksityiskohdasta osana kumppanuusrahastoasetusehdotusta, vai kyseisissä sektorikohtaisissa lainsäädäntöehdotuksissa.

Sektorikohtaisissa valtioneuvoston selvityksissä voidaan täydentää kantaa kumppanuusrahastoasetukseen sisältyviin sektorikohtaisiin säännöksiin kuitenkin niin, että asetuksen sisällölle asetetut kokonaistavoitteet tulevat huomioituiksi.

Valtioneuvosto tukee kumppanuusrahastoasetuksen yleistavoitteita.

Valtioneuvosto kiinnittää huomiota lukuisiin erityistavoitteisiin ja korostaa, että rahoituksen tarpeetonta pirstaleisuutta tulisi välttää. Valtioneuvosto suhtautuu varauksellisesti siihen, että kaikilta jäsenvaltioilta edellytettäisiin kaikkien erityistavoitteiden yksityiskohtaista käsittelyä kumppanuussuunnitelmissa.

Valtioneuvoston tavoitteena on, että jäsenvaltiolla on vahva rooli määriteltäessä suunnitelmansa kansallisia ja alueellisia painopisteitä sekä niihin liittyviä uudistuksia ja investointeja.

Valtioneuvosto korostaa joustavuutta kumppanuussuunnitelman laadinnassa synergioiden sekä kansallisten ja alueellisten ja paikallisten erityispiirteiden ja haasteiden huomioimiseksi.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että kumppanuussuunnitelman sisällä voidaan varmistaa riittävä joustavuus rahoituksen toimeenpanossa.

Valtioneuvosto katsoo riittävän kansallisen osarahoituksen olevan tärkeä osa EU-rahoitteisten ohjelmien tehokasta toimeenpanoa.

Valiokunnan lausunto HaVL 2/2026 vp

Valtioneuvosto katsoo, että useat kumppanuusasetuksen artikloissa 2 ja 3 määritellyt erityistavoitteet vastaavat ympäristö- ja ilmastotavoitteiden saavuttamiseen.

Valtioneuvosto suhtautuu lähtökohtaisen varauksellisesti siihen, että kumppanuussopimuksen tai tuloksellisuusasetuksen kautta jäsenmaille aiheutuisi uusia huomattavia seurantavelvoitteita.

Valtioneuvosto pitää kannatettavana komission asetusehdotuksen sisältämiä moninaisia vaihtoehtoja alueiden kehittämiseksi. Valtioneuvosto korostaa etenkin kilpailukyvyyn, työllisyyden, osaamisen kehittämisen ja elinvoiman edistämisen merkitystä koheesiopolitiikassa.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että osana kumppanuusrahoitusasetuksen toimia huomioidaan riittävästi kaupunkien merkittävä rooli kilpailukyvyyn ja alueellisen elinvoiman edistämisessä.

Liikennehoiduksen osalta valtioneuvosto pitää tärkeänä, että rahoituskehyksen eri instrumentit täydentävät toisiaan tarkoituksenmukaisesti, jotta EU-rahoitusta voitaisiin Suomessa hyödyntää valtakunnallisen liikennejärjestelmän kehittämisen kannalta merkittäviin tarpeisiin.

Valtioneuvoston tavoitteena on, että niin kestävä kaupunkikehittäminen kuin maaseudun ja alueiden kehittämistoimetkin turvattaisiin, synergiaetuja hyödyntäen.

Valtioneuvosto kannattaa komission ehdotusta alueellisen ja kansallisen kumppanuussuunnitelman valmisteluun ja toimeenpanoon sovellettavasta kumppanuusperiaatteesta.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että jäsenvaltioiden tekemien korjaavien toimenpiteiden toteuttamiseen liittyvät vaatimukset olisivat kohtuullisia.

Valtioneuvosto katsoo, että on tarkoituksenmukaista, että EU-rahoitus tähtää tulosten ja vaikutusten saavuttamiseen. Komission eri yksiköiden yksityiskohtaisten ja eri tavalla painotettujen valvonta- ja tilintarkastusohjeiden ei tulisi ohjata tuotos- ja tulosperusteisten interventtioiden suunnittelua.

Edellä esitettyjä valtioneuvoston kantoja täydennetään tällä U-kirjelmällä seuraavasti:

Valtioneuvosto pitää hyvänä, että komission kumppanuusrahastoehdotuksessa on laaja valikoima erilaisia toimenpiteitä tukea erilaisten alueiden kehittämistä.

Valtioneuvosto tukee pääosin komission ehdotuksia EAKR- ja koheesiorahasto- ja ESR-asetusehdotusten kumppanuusrahastoehdotusta täydentäväksi sääntelyksi.

Valtioneuvosto katsoo, että varojen suuntaamisessa EAKR- ja koheesiorahastoasetusehdotuksen 2 artiklan mukaisesti tulee huomioida Euroopan aluekehitysrahaston ja koheesiorahaston perussopimuksen mukainen tarkoitus komission ehdottamalla tavalla.

Valtioneuvoston tavoitteena on, että kestävä kaupunkikehittäminen perustuisi jatkossakin integroituihin kaupunkikehittämisen strategioihin. Valtioneuvosto korostaa strategioiden

Valiokunnan lausunto HaVL 2/2026 vp

päätavoitteina erityisesti kilpailukykyyn ja elinvoiman vahvistamista tehokkailla tavoilla, kuten mahdollistamalla kaupunkien välinen yhteistyö.

Valtioneuvoston näkemyksen mukaan Euroopan sosiaalirahastosta ei kuitenkaan olisi tarkoituksenmukaista tukea kaikkia NRP-asetuksen 3 artiklan mukaisia erityistavoitteita, vaan jäsenvaltion tulee voida laatia kumppanuussuunnitelma huomioiden keskeiset tarpeet ja resurssit.

Valtioneuvosto suhtautuu lähtökohtaisesti myönteisesti komission esitykseen, jonka mukaan jäsenvaltiot voivat vapaaehtoisesti myöntää tukea vähävaraisten aineelliseen puutteeseen vastaamiseen. Valtioneuvosto kiinnittää kuitenkin huomiota, että ehdotettu sääntely ei saa johtaa merkittävästi hallinnollisen taakan ja hallinnollisten kustannusten lisääntymiseen.

Valtioneuvosto tukee komission ehdotusta jatkaa nykyisen kaltaista Euroopan alueellista yhteistyötä (Interreg). Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että Interreg-ohjelmien sisällöllisistä painopisteistä, lukumäärästä ja maantieteestä sovitaan ohjelmiin osallistuvien maiden ja alueiden kesken.

Valtioneuvosto korostaa Interreg-yhteistyön merkitystä erityisesti arktisella ja Itämeren alueella mukaan lukien Selkämeren, Merenkurkun ja Perämeren molemmin puolin tehtävä yhteistyö, huomioiden niiden kasvanut strateginen merkitys ja kokonaisturvallisuus.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Monivuotisen rahoituskehys ehdotuksen yhteydessä komissio on antanut useita sektorikohtaisia lainsäädäntöehdotuksia, joihin kuuluvat myös Euroopan aluekehitysrahastoa (EAKR) ja koheesiorahastoa sekä Euroopan sosiaalirahastoa (ESR) koskevat asetusehdotukset. Ehdotukset ovat osa sektoriasetusten, kumppanuusasetuksen (NRPP) ja tuloksellisuusasetuksen muodostamaa kokonaisuutta. Ehdotukset täydentävät NRPP-asetuksen sisältöä ja täsmentävät niiden erityisedellytyksiä.

NRPP- ja tuloksellisuusasetusehdotuksista on eduskunnalle annettu erillinen U-kirjelmä (U 53/2025 vp). Komission tiedonannosta ja EU:n tulevan rahoituskehyskauden kokonaisuudesta 2028—2034 on annettu erillinen E-kirje (E 73/2025 vp). Hallintovaliokunta viittaa näiltä osin lausuntoonsa HaVL 27/2025 vp.

EU:n monivuotisen rahoituskehysen otsake 1 kattaa jäsenmaille suoraan kohdentuvan, ennakkoallokointeihin perustuvan rahoituksen muun muassa maatalouspolitiikan, alue- ja rakennepolitiikan ja sisäasioiden rahoituksen osalta. Komission julkaiseman jäsenvaltiokohtaisen rahoitusallokaation mukaan Suomen NRPP-suunnitelmien mukainen kokonaissaanto olisi vuoden 2025 hinnoin noin 8,6 miljardia euroa, josta kohdennettaisiin 6,9 miljardia euroa yleisallokaationa ja noin 1,4 miljardia euroa rajaturvallisuuden, muuttoliikkeen ja sisäisen turvallisuuden rahastoihin. Yleisallokaation osuudesta noin 4,3 miljardia euroa on korvamerkitty maatalouden tulotukeen ja kalastukseen ja noin 2,6 miljardin euroa muihin

Valiokunnan lausunto HaVL 2/2026 vp

kansallisen suunnitelman mukaisiin kohteisiin, sisältäen nykyisen kauden alue- ja rakennepolitiikan tuen.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että komission allokatioehdotukset merkitsevät maatalouden ja alue- ja rakennepolitiikan osalta vähennyksiä yhteensä noin 1,2 - 1,3 miljardia euroa. Muuttoliike-, rajaturvallisuus- ja sisäasioiden rahastojen osalta on lisäystä noin 1 miljardi euroa. Monivuotisen rahoituskehityksen otsakkeen 2 ohjelmien (esim. Horisontti Eurooppa, Euroopan kilpailukykyrahasto) rahoitusta puolestaan kohdennetaan jäsenmaille avoimen kilpailun periaatteella komission hallinnoimien rahoitushakujen kautta. Komissio on esittänyt näihin ohjelmiin lisäyksiä, mutta siltä osin saantoon vaikuttaa se, miten hakukilpailuissa menestyttään. Selvyyden vuoksi valiokunta toteaa, että rahoituskysymykset ja taloudelliset vaikutukset ovat osa NRPP-asetusta eikä niistä suoraan säädetä nyt käsiteltävissä sektorikohtaisissa asetuksissa.

Suomessa EU:n alue- ja rakennepolitiikan välineet (EAKR, ESR+) ovat olleet tukemassa kasvua: uuden liiketoiminnan ja työpaikkojen luomista sekä osaamisen vahvistamista erityisesti jatkuvien rakenteellisten haasteiden alueilla, mutta myös kasvavilla kaupunkiseuduilla. Käytännössä kehittämisvarat näyttäisivät kuitenkin tulevalle kaudella pienenevän alue- ja rakennepolitiikan sekä yhteisen maatalouspolitiikan rahoituksen vähenemisen myötä samalla, kun kansallisen ja alueellisen kumppanuussuunnitelman mahdolliset sisällöt laajenevat. Hallintovaliokunta korostaa kilpailukyvyä, työllisyyden, osaamisen kehittämisen ja elinvoiman edistämistä tärkeyttä, ja katsoo, että pitkäjänteistä kehittämistyötä tulee pystyä jatkamaan myös tulevalle kaudella. Valiokunta katsoo, että Suomessa on EU:n alue- ja rakennepolitiikalle edelleen tarve.

Hallintovaliokunta tähdentää myös kumppanuusperiaatteen noudattamista ohjelmatyössä. Valiokunta katsoo, että aito kumppanuus tarkoittaa käytännössä muun muassa maakuntien, kuntien ja kaupunkien tiivistä osallistumista NRPP-ohjelman valmisteluun ja toimeenpanoon koko prosessin ajan. Ne ovat jo pitkään olleet aktiivisesti mukana valmistelemassa ja toteuttamassa kehittämistoimia, ja niillä on asiantuntijuutta, kokemusta sekä alueellisten ja paikallisten olosuhteiden tuntemusta. Valiokunta katsoo, että komission esitykseen kansallisesta ja alueellisesta kumppanuussuunnitelmasta tulee sisältyä vahva alue- ja paikallislähtöisyyden näkökulma.

EAKR- ja koheesioasetusehdotus

EAKR- ja koheesioasetusehdotuksen 4 artiklassa korostetaan Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 174 artiklan mukaista tukea epäsuotuisille alueille niiden erityishaasteisiin vastaamiseksi. ESR-asetuksessa tuodaan esiin vastaavasti, että jäsenvaltioiden on tarvittaessa esitettävä yhdenmukainen lähestymistapa väestörakenteen muutoksesta johtuviin haasteisiin vastaamiseksi. Hallintovaliokunta pitää tärkeänä, että säännökset huomioidaan NRPP-suunnitelman tavoitteita ja varojen jakoa suunniteltaessa.

EAKR- ja koheesioasetusehdotuksen 5 artiklassa täsmennetään tavoitteita kestävä kaupunkikehityksen osalta. Valiokunta katsoo valtioneuvoston tavoin, että kestävä kaupunkikehittämisen tulisi perustua jatkossakin integroituihin kaupunkikehittämisen strategioihin. Valiokunta pitää tärkeinä kaupunkikehittämisen nostoina kilpailukyvyä ja

Valiokunnan lausunto HaVL 2/2026 vp

elinvoiman vahvistamista, sillä komission esityksessä näitä teemoja ei ole mainittu. Lisäksi valiokunta korostaa kestävästä kaupunkikehittämisestä ja maaseudun ja alueiden kehittämistoimien turvaamista synergiaetuja hyödyntäen.

EAKR- ja koheesioasetusehdotuksen luku II sisältää säännökset Interreg-ohjelmasta. Tulevalla kaudella komissio laatii yhden Interreg-suunnitelman, joka kattaa nykysääntelyä vastaavat yhteistyömuodot. Näitä ovat rajatylittävä yhteistyö, valtioiden välinen yhteistyö, alueiden välinen yhteistyö sekä syrjäisimpien alueiden välinen yhteistyö, joista kolme ensiksi mainittua koskee Suomea ja joissa suomalaiset toimijat ovat olleet aktiivisia kumppaneita. Valiokunta pitää myönteisenä, että nykyisen kaltainen Interreg-yhteistyö voi jatkua tulevalla kaudella.

Valiokunta pitää kannatettavana, että Interreg-ohjelmien sisällöllisistä painopisteistä, lukumäärästä ja maantieteestä sovitaan ohjelmiin osallistuvien maiden ja alueiden kesken. Valiokunnan mielestä on tärkeää, että tunnistetaan toiminnallisten alueiden vahvuudet ja että hankkeet kytketään yhteisiin rajaseutu-strategioihin. Ohjelmatyypin selkeä rajaaminen ja toimeenpanon ja seurannan kannalta tarkoituksenmukainen hallintomalli edistävät osaltaan ohjelmien tuloksellisuutta.

Hallintovaliokunta korostaa valtioneuvoston tavoin Interreg-yhteistyön merkitystä erityisesti arktisella ja Itämeren alueella mukaan lukien Selkämeren, Merenkurkun ja Perämeren molemmilla puolilla tehtävä yhteistyö, huomioiden niiden kasvanut strateginen merkitys ja kokonaisturvallisuus. Valiokunta nostaa esiin myös huoltovarmuuteen liittyvät näkökohdat.

ESR-asetusehdotus

Komission ehdotuksen mukaan ESR-tukea kohdennetaan työllisyysuuntaviivojen sekä eurooppalaisen ohjausjakson yhteydessä hyväksyttyjen maakohtaisten suositusten täytäntöönpanoon ja edistämään älykkään, osallistavan ja kestävä kasvun yleistavoitteita. Valiokunnan käsityksen mukaan komission esitys yhden NRP-rahaston mallista mahdollistaa entistä paremmin perinteisten ESR-rahoitteiden toimien yhteensovittamisen elinkeinojen edistämistä ja osaamisen vahvistamista koskeviin toimiin.

Kun työvoimapalvelut ovat siirtyneet kuntien tehtäväksi, kunnilla on entistä ratkaisevampi asema työllisyyden, elinkeinojen sekä osaavan työvoiman saatavuuden tukemisessa. Äkillisten rakennemuutostilanteiden vaikutus ja aktiivisen työvoiman liikkuvuus tulee huomioida. Euroopan sosiaalirahasto on tarjonnut kunnallisille ja alueellisille toimijoille merkittäviä vaikutusmahdollisuuksia paikallisten työmarkkinoiden haasteisiin vastaamiseksi. Valiokunta pitää tarpeellisenä, että tätä voidaan jatkaa tulevalla kaudella.

Yhteenveto

Hallintovaliokunta viittaa lausuntoonsa HaVL 27/2025 vp, jossa se on painottanut valtioneuvoston tavoin kohtuullista EU-budjetin kokonaistasoa, joka mahdollistaa Suomen kannalta keskeiset painotukset ja turvaa merkittävimpiä saantojamme. Erityistä huomiota tulee

Valiokunnan lausunto HaVL 2/2026 vp

kiinnittää Suomen ainutlaatuihin asemaan itäisenä ulkorajavaltiona ja samalla EU-budjetin nettomaksajana.

Kumppanuusrahaston (NRP) varat jaetaan jäsenvaltioiden kesken NRP-asetusehdotuksessa määriteltävien muuttajien perusteella. Ottaen huomioon Suomen työttömyystilanteen suhteessa muuhun Eurooppaan hallintovaliokunta katsoo, että rahoitusosuuksien määrittämisessä tulisi huomioida myös jäsenvaltioiden työttömien määrä ja siitä erityisesti pitkäaikaistyöttömien, nuorten ja maahanmuuttajien määrät. Valiokunta viittaa edellä kestävästä kaupunkikehittämisestä lausumaansa ja toteaa lisäksi, että kaupungit ja kunnat voivat olla aktiivisia toimijoita myös EU:n suoraan komissiosta rahoitettavissa ohjelmissa, mukaan lukien uusi kilpailukykyrahasto.

Valiokunta korostaa Suomen liittymissopimukseen perustuvaa, vakavista ja pysyvistä haitoista kärsivien pohjoisten harvaan asuttujen alueiden (NSPA) erityisrahoituksen tarvetta. Tämä erityisasema perustuu kylmän ilmaston, pitkien etäisyyksien ja harvan asutuksen aiheuttamaan pysyvään kilpailukykyhaittaan. Alueelle kohdennetun NSPA-tuen avulla on pystytty lieventämään erityisolosuhteista aiheutuvia negatiivisia vaikutuksia. NSPA-tuki on merkittävä myös Suomen kokonaissaannon kannalta. Olennaista on huomata, että kyse on alueen pysyvistä rakenteellisista epäkohdista, jotka eivät ole poistuneet mihinkään, vaan ne ovat edelleen olemassa. Valiokunta katsoo, että pohjoisten harvaan asuttujen alueiden (NSPA) erityisrahoitus on turvattava myös jatkossa.

Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa on yhdessä kiristyvän suurvaltakilpailun kanssa muuttanut Euroopan turvallisuusympäristöä nopeasti, merkittävästi ja pitkäkestoisesti. Nykyisessä geopoliittisessa tilanteessa hallintovaliokunta korostaa etenkin itäisen ja pohjoisen Suomen merkitystä koko Euroopan turvallisuudelle. Valiokunta näkee, että itärajan sulkeutumisen vaikutuksiin tulisi ohjata myös erillistä EU-tukea. Suomen itäraja on paitsi EU:n ulkoraja, myös NATO:n pisin maaraja Venäjän kanssa (1 343,6 km).

Valiokunta toteaa lopuksi, että turvallisuuspoliittinen tilanne ja Venäjä-pakotteet vaikuttavat Suomen eri alueilla eri tavoin riippuen esimerkiksi siitä, millainen elinkeinorakenne alueella on. Sulkeutuneen itärajan seurannaisvaikutukset aluekehittämisen lähtökohtiin ja aluetalouteen tuntuvat erityisesti itäisen ulkorajan maakunnissa, mutta merkittäviä vaikutuksia on syntynyt myös muilla Suomen alueilla. Huomiota tulee kiinnittää niin elinkeinojen, osaavan työvoiman, energiantuotannon, investointien kuin kokonaisturvallisuuden ja huoltovarmuudenkin vahvistamiseen, mikä luo pohjaa kriisinkestäville, elinvoimaisille ja muutoskykyisille alueille, kaupungeille ja kunnille.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Hallintovaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Valiokunnan lausunto HaVL 2/2026 vp

Helsingissä 3.3.2026

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Mauri Peltokangas ps
varapuheenjohtaja Pihla Keto-Huovinen kok
jäsen Eveliina Heinäluoma sd
jäsen Petri Honkonen kesk
jäsen Juha Hänninen kok
jäsen Christoffer Ingo r
jäsen Mari Kaunistola kok
jäsen Anna Kontula vas
jäsen Rami Lehtinen ps
jäsen Mira Nieminen ps
jäsen Hanna Räsänen kesk
jäsen Paula Werning sd
jäsen Joakim Vigelius ps
jäsen Juha Viitala sd
jäsen Ben Zyskowitz kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Minna-Liisa Rinne

Valiokunnan lausunto HaVL 2/2026 vp Eriävä mielipide

Eriävä mielipide

Perustelut

Keskustan valiokuntaryhmä haluaa valiokunnan lausuntoa täydentäen ja painokkaammin tuoda esiin näkemyksensä Suomen alueiden kannalta keskeisistä kysymyksistä.

Suomen tulisi EU-neuvotteluissa edistää voimakkaasti ratkaisuja, jotka turvaavat NSPA-rahoituksen ja harvan asutuksen perusteet, huomioivat itärajan erityisolosuhteet, säilyttävät koheesiorahoituksen tason, vahvistavat maakuntien asemaa NRP-valmistelussa, takaavat Interreg-yhteistyön jatkuvuuden ja mahdollistavat pitkäjänteisen aluelähtöisen aluekehittämisen, joka tukee koko maan elinvoimaa, kilpailukykyä ja turvallisuutta tulevalla ohjelmakaudella.

Suomen tulevaa EU-rahoituskautta koskeissa neuvotteluissa olisi välttämätöntä turvata alueellisen tasapainon, kilpailukyvyn ja kokonaisturvallisuuden edellytykset. Komission ehdotus yhdestä kansallisesta ja alueellisesta kumppanuussuunnitelmasta (NRPP) muuttaisi merkittävästi koheesiopolitiikan toimeenpanoa ja asettaisi uusia vaatimuksia alueellisen osaamisen hyödyntämiselle. Se avaisi uuden keinon harjoittaa alueita eriarvoistavaa keskittämispolitiikkaa, jota Suomi vähiten tarvitsee. Siksi maakuntien vahva osallistuminen valmisteluun olisi turvattava, jotta kumppanuusperiaate toteutuisi ja suunnitelmien vaikutukset olisivat aidosti aluelähtöisiä. Nykyinen valmistelu on liian valtiojohtoista eikä alueita ei ole haluttu kytkeä mukaan riittävän ajoissa, mikä heikentää työn vaikuttavuutta ja toteuttamista.

Keskustan valiokuntaryhmä korostaa, että Suomen tulisi neuvotteluissa puolustaa lujasti pohjoisten harvaan asuttujen alueiden asemaa ja niille kuuluvaa NSPA-erityisrahoitusta, joka perustuu Suomen EU-liittymissopimukseen. Päättävällä rahoituskaudella harvan asutuksen kriteerit ovat tuottaneet noin kaksi kolmasosaa Suomen koheesiorahoituksen kokonaissaannosta. Lisäksi NSPA-alueiden pysyvät rakenteelliset haitat, kuten pitkät etäisyydet, harva asutus, kylmä ilmasto ja heikompi taloudellinen kantokyky, edellyttävät niiden erillistä huomiointia rahanjaossa myös jatkossa. Myös EU-komission esityksessä korostetaan kohdennetun rahoituksen mahdollisuutta juuri näille alueille. Kysymys on paitsi alueiden elinvoimasta, niin myös Suomen kokonaissaannon ja tasapainoisen kehityksen turvaamisesta.

Venäjän hyökkäyssodan seuraukset ovat lisänneet merkittävästi itäisten raja-alueiden sosioekonomisia haasteita, elinkeinorakenteen murrosta ja turvallisuuspaineita. Tästä syystä Suomen tulisi varmistaa sisäasioiden rahastoista rahoitus, joka olisi joustavaa ja aidosti raja-alueiden elinvoimaa tukevaa. Itärajat olisi määriteltävä NUTS3-tasolla, jotta tuki kohdistuisi niille alueille, joilla vaikutukset ovat suurimmat. EU-komission esittämää NUTS2-rajausta ei tule hyväksyä, koska se heikentäisi rahoituksen kohdentumista todellisille ulkoraja-alueille.

Emme yhdy hallituksen näkemykseen, jonka mukaan koheesiorahoituksen vähentäminen olisi Suomen hyväksyttävissä. Alueelliset kehityserot eivät ole pienentyneet, vaan ovat edelleen merkittäviä sekä Suomessa että koko EU:ssa. Vertailu budjettitasoista on puutteellinen, koska siinä ei huomioida RRF-rahoituksen mittavaa vaikutusta nykykauden kokonaisuuteen. Koheesiopolitiikan välineet ovat keskeisiä sisämarkkinoiden toimivuuden ja alueellisen tasa-

Valiokunnan lausunto HaVL 2/2026 vp
Eriävä mielipide

arvon varmistamisessa, eikä niille ole kansallista korvaavaa rahoitusinstrumenttia. Leikkaukset kohdistuisivat suoraan Suomen kykyyn tukea TKI toimintaa, tuottavuus- ja osaamisinvestointeja sekä alueiden pitkäjänteistä kehittämistä.

Rahoituksen painopisteitä ei tule siirtää siten, että puolustuksen vahvistaminen tapahtuu innovaatio-, osaamis- ja kehitysinvestointien kustannuksella. Myös tulospohjaisten mallien käyttö on perusteltua vain, jos alueet ovat mukana asettamassa tavoitteet ja mittarit, jotta ne heijastavat alueellista todellisuutta. Samalla on tärkeää, ettei NRP-suunnitelman ei-korvamerkitty osuus hajoa liian moneen tarpeeseen, vaan siitä kohdennetaan mahdollisimman suuri osa talouskasvun, osaamisen ja kilpailukykyyn vahvistamiseen.

Interreg-ohjelmien jatkuminen jaetulla hallintomallilla olisi erittäin tärkeää. Kansainvälinen yhteistyö erityisesti arktisella ja Itämeren alueella sekä EU:n itäisellä ulkorajalla ovat strategisesti merkittäviä. Suomen hyvä menestys Interregissä on perustunut kansalliseen vastinrahoitukseen, joka tulisi turvata jatkossakin. Vastinrahoitus on mahdollistanut suomalaisille toimijoille jopa laskennallista saantoa suuremman hyödyn.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että suuri valiokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 3.3.2026

Petri Honkonen kesk
Hanna Räsänen kesk